

ایران شناسی در پاکستان

(شماره ۱۱)

مجله‌های فارسی در پاکستان

بنابه همبستگی زاید الوصفی که اردو با فارسی دارد و بعلمت اینککه مطالب فراوان پیرامون ایران و فارسی و ادبیات آن بطور مداوم در مجلات اردو گنجانیده میشود و در بعضی مواقع عین عبارات و اشعار آن نیز در آنها بچشم میخورد میتوانیم تمام مجلات و جراید اردو را که شماره آنها بالغ بر صدها عدد میباشد مجلات و جراید فارسی قلمداد نماییم^۱ ولی مقصود ما در اینجا بررسی مجلاتیست که در آن کشور صرفاً با فارسی

- ۱- اسامی برخی از مجلات مهم ادبی اردو (وزبانهای دیگر) که در پاکستان با مطالب معتنا به پیرامون فارسی و ایران انتشار مییابد عبارت است از:
اردو - سه ماهه از طرف انجمن ترقی اردو از کراچی چاپ میشود
قومی زبان - ماهی دومرتبه « « « « «
ماه نو - ماهیانه از طرف وزارت انتشارات پاکستان از کراچی منتشر میگردد
همایون - « « « « «
نقوش - شماره‌های ویژه‌ای دارد و از لاهور
ادبی دنیا - بمدیریت صلاح‌الدین احمد « « «
اونس - بزبان بلوچی از شهر کویتا ماهیانه
مهران - « « « « «
پشتو - « « « « «
عصمت - بمدیریت رازق‌الخبیری از کراچی منتشر میشود
افکار - « « « « «
انجم - « « « « «
نئی قدرین - « « « « «
اقبال - بانگلیسی و اردو از طرف بزم اقبال (سه ماهه) لاهور
نشریات انجمن‌ها و مؤسسات علمی و تحقیقی مانند مؤسسه تحقیقاتی اسلامی
(انجمن آسیائی بنگال داکا) و غیره

تهیه و پخش می‌گردد و بنام مجلات فارسی از طرف دولت و یا افراد ملت بطور منظم انتشار می‌یابد .

انتشار تعدادی از مجلات فارسی در محیطی که ظاهر آن زبان در آنجا حکم زبان خارجی را دارد و انگلیسی زبان رسمی دارد و زبان ملی بشمار میرود موضوع بسیار مهمیست و بامکان آنرا میدهد که دورنمای زیبای علاقه مفرط ملت آنکشور را بایران و زبان و ادبیات آن از دریچه اینگونه مظاهر احساسات قلبی عموم مردم آن دیار تماشا کنیم و به پافشاری و ایستادگی آنان که در حفظ میراث فرهنگی نیاگان و آثار ادبی گذشتگان از خود نشان میدهند پی ببریم.

پیش از تجزیه شبه قاره که بسال ۱۹۴۷ میلادی اتفاق افتاد تعدادی از مجلات فارسی مانند تاج محل و جهان امروز مصور بمنظور تحجیب قلوب علاقه‌مندان بفارسی و حفظ مصالح سیاسی وقت بویژه در نواحی که الان پاکستان غربی را تشکیل میدهد از طرف دولت انگلیس انتشار می‌یافت اما از بدو تأسیس پاکستان مجلات نوینی بفارسی اجرا گردید و هدف آنها بطور کلی تغییر کرد و چون نظرات و مرامیکه در انتشار مجلات جدید بکار برده شد با خواسته‌های عموم مردم وفق داشت توجه ملت با آنها معطوف گردید و آنها مورد ستایش و علاقه همگان واقع شدند.

در اغلب دانشکده‌ها در شهرهای مختلف پاکستان مجلاتی سالیانه و شش ماهه ترتیب می‌یابد و در اکثر موارد قسمتی از آنها مخصوص فارسیست که شامل مقالات و اشعار آنزبان میباشد ولی شرح آنها بعلت کثرت از حوصله این اوراق خارج است و مجلاتی در زیر ذکر میشود در پاکستان صرفاً بفارسی منتشر می‌گردد :

هلال - مجله ادبی و فرهنگی است و از نظر ترتیب و مطالب و خوبی چاپ و کاغذ و زیبایی گراور از مجلات شماره یک فارسی در جهان بشمار میرود در حدود پانزده سال قبل از طرف وزارت اطلاعات و انتشارات دولت پاکستان (از کراچی) اجرا گردیده و مرتباً سالی چهار مرتبه انتشار می‌یافت. پس از آقای منظور الحق عثمانی که جانشین آقای دکتر مشایخ فریدنی وابسته فرهنگی وقت سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران بود

آقای دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی مدیر آن شدو اکنون تقریباً سه سال است آقای مولانا محمد عابد بشیر که شخص بسیار فاضل و لایق است مدیریت آن را بعهده دارد نامبرده با کمال جدیت و پشتکار در ترقی و تعالی آن می کوشد و در نتیجه جهد بلیغی که وی در کار پیشرفت آن مبذول میدارد مجله هلال توانسته است در ضمن شناساندن ادبیات و فرهنگ پاکستان بایرانیان، ادبیات و فرهنگ ایران را نیز بپاکستانیان بنحو شایسته ای معرفی نماید مجله هلال بنا به محسنات گوناگون طباعت و وزین بودن مطالبش که همواره در آن مشاهده میگردد مورد تحسین فراوان هم میهنان و ایرانیان واقع شده و بر اساس تشویق و تمجید علاقمندان از آغاز سال ۱۳۴۵ خورشیدی بصورت مجله ماهیانه ای درآمده است مساعی خستگی ناپذیر معاون مجله خانم شهریار نقوی نیز که از اواسط سال ۱۳۴۴ خورشیدی این سمت را بعهده گرفته و در پیشرفت مجله کمک بسزائی نموده است نباید از نظر دور داشت.

سروش - مجله فرهنگی و ادبیست و همزمان با مجله «هلال» از طرف وزارت اطلاعات و انتشارات دولت پاکستان اجرا گردیده و ماهی دو بار در کراچی انتشار می یافته است. سروش همواره شامل مطالب ادبی و فرهنگی و تاریخی و هدف اساسی از انتشار آن گسترش روابط فرهنگی با دولت افغانستان بوده است و بهمین علت فارسی افغانی که «دری» خوانده میشود با فارسی کنونی ایران فرقی داشته است و در تدوین مطالبش نیز گردانندگان آن بیشتر متوجه افغانستان و تاریخ و فرهنگ آن بوده اند. سروش مدتیست در حال تعطیل است. شماره های زیادی که تا بحال از آن چاپ شده بسیار نایب و قیمتی و ارزنده بشمار میرود.

صدای پاکستان - مجله ماهانه صدای پاکستان در سال ۱۹۵۰ میلادی از طرف رادیو پاکستان اجرا گردیده و اکنون نیز بکوشش آقای شاه حسن عطا در حدود ۲۵ صفحه حاوی مطالب بسیار سودمند ادبی و فرهنگی و تاریخی مرتباً انتشار می یابد. از نظر معرفی امور پیشرفت فرهنگی و اقتصادی پاکستان انتشار مجله مزبور اهمیت بسزائی را داراست و در راه گسترش مناسبات دوستی و تحکیم علائق مودت و همبستگی دو کشور همجوار بوسیله آن خدمات شایان توجهی انجام می پذیرد. علاوه بر مقالات

مفیدیکه شامل مطالب ادبی نیز میباشد در صدای پاکستان بر نامه‌های بخش فارسی رادیوی آنکشور هم بچشم میخورد .

مجله انجمن عربی و فارسی - انجمن عربی و فارسی دانشگاه

پنجاب (لاهور) سالی سه مرتبه مجله‌ای بنام انجمن عربی و فارسی را بمدیریت دکتر محمد باقر رئیس دانشکده خاورشناسی دانشگاه لاهور انتشار میدهد . این مجله شامل مطالب تحقیقی در زمینه زبان و ادبیات و فرهنگ فارسی میباشد و صرفاً جنبه علمی و فرهنگی را در پیش گرفته است - در این مجله مقالات عربی کمتر بچشم میخورد و اولیای امور آن بیشتر توجه بمطالب فارسی مبذول میدارند و بدینوسیله در توسعه فارسی در پاکستان اقدام مؤثر و قابل ستایشی را بعمل می آورند .

همدرد صحت - مجله فارسی «همدرد صحت» از طرف مؤسسه بزرگ

طبی بنام «همدرد دواخانه» که در کراچی وجود دارد بمدیریت حکیم محمد سعید دو ماهی یکبار انتشار می یابد . کاغذ و طباعت این مجله اعلاست و در حدود ۲۵ صفحه دارد و مطالب آن بیشتر مربوط به طبابت و اطباء میباشد . مؤسسه بزرگ مزبور که در شبه قاره هندوپاکستان طرفداران زیادی دارد بامنشر ساختن مجله همدرد صحت که شامل مطالب پیرامون مشاهیر ایران مانند بوعلی سینا و رازی و غیره نیز میباشد کمک بسزائی بتوسعه فارسی و ایجاد حسن روابط بیشتری بین دو کشور انجام میدهد .

نباض - آقای نیر واسطی رئیس انجمن اطباء پاکستان که پیرو مکتب

طب یونانی میباشد و «مجلس بوعلی سینا» را در لاهور دایر نموده و مجاهدت خستگی ناپذیری در راه معرفی نوابع علم و ادب و دانش ایران بخرج میدهد ماهی یکبار مجله «نباض» را که شامل مطالب سودمند پیرامون فن طبابت است در ۲۵-۳۰ صفحه در لاهور منتشر میسازد . «نباض» علاوه بر مطالب و مقالات مفید در اردو بفارسی نیز مطالبی دارد و اغلب اشعار فارسی در سرورق آن دیده میشود .

حافظ - مجله ماهیانه‌ای بنام «حافظ» را آقای سید حسام الدین راشدی

با همکاری آقای علی اصغر فرزانه نماینده کتابفروشی زوان تهران در کراچی بفراسی انتشار میدهد - هدف این مجله نشر مطالب ادبی فارسی در پاکستان است - این مجله از نظر کاغذ، علاو و طباعت دلپذیر و گراورهای زیبا در ردیف مجلات نفیس آن کشور محسوب میگردد .

بزم شوق - در نتیجه کوشش پروفیسور دکتر غلام سرور رئیس قسمت فارسی در دانشگاه کراچی و همکارانش مجله‌ای بنام «بزم شوق» بمنظور خدمت بفراسی و گسترش و استحکام روابط ادبی و فرهنگی پاکستان با ایران بسال ۱۹۶۲ میلادی در کراچی اجراء گردیده است. «بزم شوق» با مطالب ارزنده در مورد ادبیات فارسی در شبه قاره هند و پاکستان در اوقات مختلفی انتشار می‌یابد و مورد علاقه دانشجویان مملکت قرار میگیرد .

دوستان دو روی

دوستان دو روی چون شمشیر

تا بدستند بر بلا سپردند

چون فتادند در کف دشمن

دوست را خصم جان بالای سرند

ایمن از دشمنند آن مردم

که از اینگونه دوست بر حذرند

وحید دستگردی